

ONWIJS DUUR ONDERWIJS!

*Uitkomsten van de enquête
naar de schoolkosten*

Fenna Vergeer
Muriël Bosman

ONWIJS DUUR ONDERWIJS!

*Uitkomsten van de enquête
naar de schoolkosten*

Fenna Vergeer

Tweede-Kamerlid SP

Muriël Bosman

medewerker Tweede-Kamerfractie SP

november 2004

Onwijs duur onderwijs

Tweede-Kamerfractie SP
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T (070) 318 30 44
F (070) 318 38 03
E sp@sp.nl
I www.sp.nl

Inhoud

1. Inleiding	7
2. Resultaten	11
2.1 Opzet en respons	11
2.2 Lesgeld	12
2.3 Schoolboeken	13
2.4 Materialen en gereedschappen	13
2.5 Vrijwillige ouderbijdrage	14
2.6 Excursies en schoolreisjes	15
2.7 Reiskosten: woon-schoolverkeer	16
2.8 Totaal	17
3 Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS)	19
3.1 Regeling	19
3.2 Aanvragen	20
3.3 Recht op WTOS	21
3.4 Ontvangen WTOS	21
3.5 Dekking WTOS	21
4. Conclusies en aanbevelingen	23

Onwijs duur onderwijs

1. Inleiding

‘Het onderwijs wordt een kwestie voor de rijken!’

Kinderen in Nederland hebben de plicht om naar school te gaan. De Leerplichtwet zorgt ervoor dat alle kinderen van hun vijfde tot en met hun zestiende onderwijs genieten. Niemand twijfelt aan het belang daarvan. Onderwijs biedt kinderen de kans zich te ontwikkelen zodat ze zich (later) kunnen handhaven in onze maatschappij. En een ruime toegang tot goed onderwijs is onontbeerlijk om die samenleving zelf ‘op niveau’ te kunnen houden. Als vanzelfsprekend volgt hieruit dat waar obstakels dreigen te ontstaan, het algemeen belang in het geding is. Dat geldt bijvoorbeeld voor de financiële kant van het onderwijs.

Schoolgaande kinderen kosten een hoop geld. Kinderen in de opgroeiende leeftijd kosten sowieso veel geld aan kleren waar ze uitgroeien, opvang, hobby’s, speelgoed, clubs etc., maar tegenwoordig komen daar ook nog eens aanzienlijke schoolkosten bovenop. Al op de basisschool worden ouderbijdragen gevraagd voor schoolreisjes, culturele activiteiten en dergelijke. Het voortgezet onderwijs en het MBO zijn nog aanmerkelijk duurder. Lesgeld, vrijwillige ouderbijdrage, schoolboeken, materialen en gereedschappen, door de school georganiseerde uitstapjes, excursies en werkweken, reiskosten (woon-schoolverkeer), kluishuur, kopieerkosten en overige schoolbenodigdheden maken al snel dat ouders jaarlijks bijna zo’n 1900 euro per leerling betalen¹.

Begin 2004 bleek uit onderzoek naar de schoolkosten² dat deze in drie jaar tijd fors zijn gestegen. De stijging bedroeg circa 50 procent, terwijl

1 Stop onderwijs duur onderwijs, SP 2004

2 Research voor Beleid, 2004

Onwijs duur onderwijs

het omgekeerde het geval had moeten zijn. Nederland heeft namelijk het Internationale Verdrag Economische Sociale en Culturele Rechten ondertekend, waarbij onder andere een aantal verplichtingen op het gebied van onderwijs is vastgelegd. Een belangrijke verplichting is opgenomen in artikel 13 van het verdrag. Daarin is bepaald dat het voortgezet onderwijs geleidelijk aan kosteloos moet worden. Gedurende de decennia nadat dit verdrag in werking is getreden, hebben de ons omringende landen inhoud gegeven aan dit verdrag. Nederland blijft daarbij echter achter. Een internationale vergelijking leert bijvoorbeeld, dat op dit moment alleen in Noorwegen Vlaanderen, Luxemburg en Italië nog boekengeld wordt gevraagd, maar in die landen wordt dan ten minste geen lesgeld geheven³. Nederlandse ouders worden met beide kosten geconfronteerd. Zij zijn slechter af.

Een groot gevaar schuilt er verder in, dat de scholen die hetzelfde onderwijs zeggen te bieden in Nederland niet even duur zijn. Onderzoek⁴ toont aan dat de hoogte van de ouderbijdrage fors kan verschillen per school in het voortgezet onderwijs. Als de kosten toch al hoog zijn, zoals in Nederland, dan kan die ouderbijdrage een bedreiging vormen voor brede toegankelijkheid van scholen, want slechts enkele scholen heeft de bijdrage inkomensafhankelijk gemaakt.

Verschillen tussen toegankelijkheid van scholen kan gevaarlijk zijn. Het risico tekent zich af dat mensen met weinig geld op zoek gaan naar scholen met lage ouderbijdragen, goedkopere boeken en minder leermiddelen en computers. Dat versterkt de tweedeling in het onderwijs. Door de verschillen in hoogte ontstaan er arme en rijke scholen. Wie het kan betalen, stuurt zijn kind naar een school met ruimere faciliteiten. De andere kinderen, die van de ouders met lagere inkomens, komen elkaar dan als vanzelf tegen op scholen waar ondanks inspanningen van docenten en ondersteunend personeel minder extra aandacht mogelijk is voor een veelzijdige ontwikkeling van het kind. Dat klemt temeer, omdat de ouders met de laagste inkomens meestal zelf ook al minder schoolopleiding hebben genoten. Zij kunnen hun kinde-

3 Ouders en Coö, 2000

4 Aanvullend onderzoek schoolkosten rapport Regioplan, 2004

ren niet uit eigen ervaring het beetje extra geven dat de rijkere kinderen op hun rijkere scholen wél krijgen. De uiterste consequentie kan zelfs het voortijdig afbreken van de schoolopleiding van het kind zijn. Armoede en laag opleidingsniveau worden zo (kunstmatig) erfelijk.

De minister stelt dat haar de afgelopen jaren weinig signalen bereikt hebben van ouders of deelnemers dat de stijging van de hoogte van de schoolkosten een probleem zou vormen. De SP vreest dat hieraan de gevolgtrekking moet worden verbonden dat de ouders kennelijk niet voldoende vertrouwen (meer) hebben in de overheid om aan de minister signalen af te geven. Dat de problemen niet worden ervaren, is echter beslist niet het geval. De SP ontvangt namelijk juist steeds vaker brieven van verontruste en bezorgde ouders die aangeven de schoolkosten niet meer te kunnen betalen. Ook in de media worden de signalen waargenomen en wordt het onderwerp aangesneden. Overigens erkent ook het CDA, de partij van de minister, in zijn verkiezingsprogramma, dat de (school)kosten voor veel gezinnen met kinderen een onevenredig groot beslag leggen op het gezinsbudget.

Om inzicht te krijgen in de schoolkosten, heeft de SP in de zomermaanden van 2004 een enquête afgenomen onder ouders van schoolgaande kinderen. Deze heeft inzicht gegeven in de omvang van de kosten die gemaakt zijn voor kinderen in het voortgezet onderwijs in het afgelopen schooljaar, en hoe een en ander wordt ervaren door de ouders. De resultaten worden in de volgende paragrafen gepresenteerd. Daaruit zal onder meer blijken, hoe terecht het is dat voor dit onderwerp aandacht wordt gevraagd. Niet te ontkomen valt aan de conclusie: De schoolkosten rijzen de pan uit!

Onwijs duur onderwijs

2. Resultaten

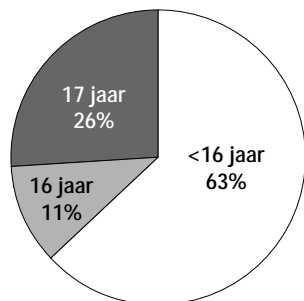
2.1 Opzet en respons

De enquête bestond uit veertien vragen, gegroepeerd in clusters van drie aandachtsgebieden. Het betrof deels open vragen, deels gesloten vragen. Aan het einde van de enquête was er nog gelegenheid voor het maken van op- of aanmerkingen, waar veel respondenten gebruik van hebben gemaakt. De teneur van die opmerkingen is gevangen in een aantal citaten die boven de diverse paragrafen van dit verslag zijn afgedrukt.

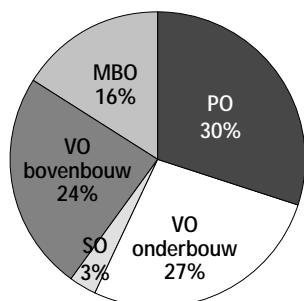
Voor de afname werd gebruik gemaakt van internet. De enquête kon zelfstandig door respondenten worden ingevuld op een site, waaraan bekendheid was gegeven door persberichten in regionalen en plaatselijke kranten. De totale periode waarbinnen dit mogelijk was, besloeg veertien weken.

In totaal hebben 1235 mensen gereageerd. Niet alle ‘hits’ leverden bruikbaar materiaal op. Het doel van de enquête was te achterhalen wat een schoolgaand kind onder de achttien jaar kost en in hoeverre de WTOS de daadwerkelijke kosten compenseert. Veel van de respondenten bleken schoolgaande of studerende kinderen in de leeftijdscategorie 18 tot 21 jaar te hebben. Hoewel ook deze groep veel geld kost, zijn de antwoorden die op deze groep betrekking hadden niet meegenomen in de resultaten van de enquête, omdat deze groep geen aanspraak kan maken op de WTOS. Netto leverde de

Onwijs duur onderwijs

tabel 1: leeftijd van de schoolgaande kinderen

tabel 2: schoolsoort van de schoolgaande kinderen

respondenten uiteindelijk geldige gegevens aan met betrekking tot 511 kinderen.

Verreweg de grootste groep van de ondervraagden heeft schoolgaande kinderen die jonger zijn dan zestien jaar, 63 procent. De groep zestienjarigen is met 11 procent het kleinst en de groep zeventienjarigen beslaat 26 procent.

In tabel 2 is te zien wat voor onderwijs de kinderen volgen. Bijna 30 procent van de kinderen zit op het basisonderwijs. Bijna 30 procent van de kinderen zit in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, terwijl een kwart van de kinderen in de bovenbouw zit van het voortgezet onderwijs. 16 procent zit op het MBO. 3 procent van de kinderen van de ondervraagde ouders volgt speciaal onderwijs.

2.2 Lesgeld

‘... wij vinden het onderwijs schandalig duur...’

In de enquête werd gevraagd wat er voor het schooljaar 2003-2004 betaald is aan diverse posten die vallen onder schoolkosten.

De voornaamste kostenpost was het lesgeld. Lesgeld is verschuldigd voor leerlingen aan dagscholen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, die per 1 augustus van een schooljaar zestien jaar of ouder zijn. In het schooljaar 2002-2003 waren dat ongeveer 440.000 leerlingen. Voor het voortgezet onderwijs en het MBO (voltijd) 2004/2005 is het lesgeld vastgesteld op € 936,-. Dat is een verdubbeling vergeleken met de bedragen in 1989. Vanzelfsprekend moeten ouders met meerdere schoolgaande kinderen van die leeftijd een veelvoud betalen van dit bedrag.

2.3 Schoolboeken

‘Ik werk op een grote ROC en ik merk dit jaar voor het eerst dat ouders de lespakketten niet kunnen betalen.’

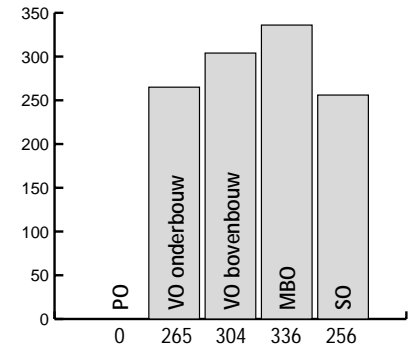
Verreweg de grootste kostenpost, op het schoolgeld na, zijn de schoolboeken. De kosten variëren van € 256,- in het speciaal onderwijs tot € 336,- per jaar in het MBO. In het basisonderwijs hoeven geen schoolboeken te worden aangeschaft. De laatste drie jaar zijn schoolboeken enorm in prijs gestegen. De oorzaak is gelegen in een toename van het aantal werkboeken en door het feit dat boeken verschijnen in een luxere en mooiere uitvoering. Met name in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs is deze stijging merkbaar. Blijkens de enquête betalen ouders € 304,- aan schoolboeken in de bovenbouw en € 265,- voor de onderbouw.

2.4 Materialen en gereedschappen

‘... Ik moet drie maanden werken om de school van mijn zoon te kunnen betalen...’

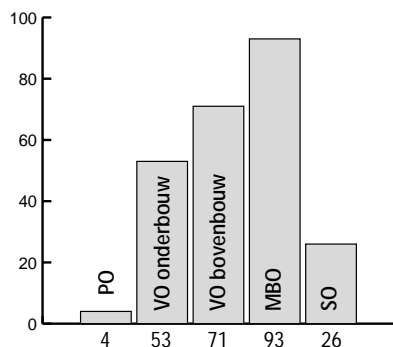
De hoeveelheid materialen en gereedschappen die nodig zijn voor een kind op school, loopt erg uiteen. Dat die kostenpost in het MBO aanzienlijk hoger is, ligt voor de hand. Een leerling die opgeleid wordt tot kok heeft een messenset nodig en een aankomend monteur een gevulde gereedschapskist. Omdat er ook richtingen zijn waar het ambachtelijk karakter van het vak minder opvalt, is de werkelijkheid soms erger dan het gemiddelde in de grafiek voor het MBO aangeeft.

Resultaten

Tabel 3: de gemiddelde kosten voor de schoolboeken (in euro's)

Onwijs duur onderwijs

Tabel 4: gemiddelde kosten voor materialen en gereedschappen (in euro's)

De ouders geven aan dat er in totaal gemiddeld € 49,- per jaar wordt uitgegeven aan materialen en gereedschappen voor schoolgaande kinderen. In het basisonderwijs wordt hier het minst aan betaald, € 4,- terwijl in het MBO een ouder gemiddeld € 93,- per jaar betaalt aan materiaal. Ook in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs wordt relatief veel betaald (€ 71,-) terwijl in de onderbouw de ouders nog altijd € 53,- per jaar betalen. Ouders met kinderen in het speciaal onderwijs betalen gemiddeld € 26,- aan materiaalkosten per schooljaar.

2.5 *Vrijwillige ouderbijdrage*

‘... je wordt onder druk gezet om te betalen!’

De ouderbijdrage is officieel vrijwillig: een school mag een leerling niet weigeren als ouders de ouderbijdrage niet willen betalen. In het basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs moet de school voor de vrijwillige ouderbijdrage een aparte overeenkomst met de ouders afsluiten. Scholen mogen een vrijwillige financiële bijdrage vragen voor extra voorzieningen en activiteiten, zoals een schoolkamp, aanvullend lesmateriaal en festiviteiten. Dit zijn activiteiten die niet tot het gewone lesprogramma behoren en om die reden niet door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen worden betaald. Leerlingen waarvoor geen vrijwillige ouderbijdrage wordt betaald kunnen door de school van de extra faciliteiten worden uitgesloten. Het stigma dat de leerlingen daarmee krijgen is meestal voldoende afschrikwekkend om de ouders toch te laten betalen. Omdat de toegankelijkheid van het onderwijs echter niet in het gedrang mag komen, mogen scholen leerlingen niet weigeren, van school sturen of een diploma onthouden, wanneer ouders de bijdrage toch niet of slechts gedeeltelijk willen betalen.

Toch blijkt in de praktijk de vrijwillige bijdrage niet zo vrijwillig te zijn. Ouders die weigerden te betalen, werden verrast met een deur-

waarder op de stoep of kinderen werd toegang tot de school geweigerd.

De enquête toont aan dat de hoogte van de ouderbijdrage per schoolsoort nog steeds grote verschillen vertoont.

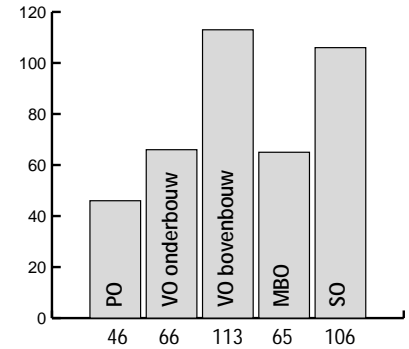
Gemiddeld betalen ouders € 79,- per jaar als vrijwillige bijdrage. Opvallend is dat deze bijdrage in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs aanzienlijk hoger is en dat de vrijwillige bijdrage in het basisonderwijs het laagst is.

2.6 Excursies en schoolreisjes

‘En dan durft de school bij al deze onkosten gerust een brief mee te geven over een STUDIEREIS voor volgend jaar. Het bedrag: 220 euro + 35 euro zakgeld!!!’

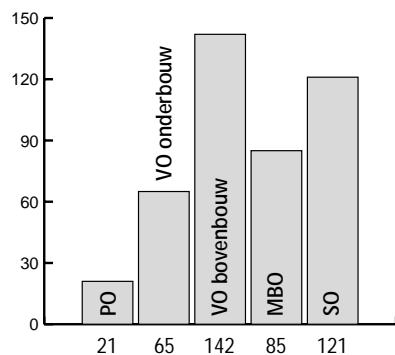
Sommige scholen vragen naast een vrijwillige bijdrage ook een bijdrage voor excursies of schoolreisjes. Ouders geven aan dat het vaak om dure schoolreisjes gaat naar het buitenland of een pretpark. Niet betalen betekent dat een kind niet mee kan. Omdat de meeste niet willen dat hun kind uitgesloten wordt van zo'n activiteit, betalen de ze meestal het gemiddelde bedrag van € 87,- per jaar voor een schoolreisje of een excursie.

Resultaten

Tabel 5: De 'vrijwillige' ouderbijdrage (in euro's)

Onwijs duur onderwijs

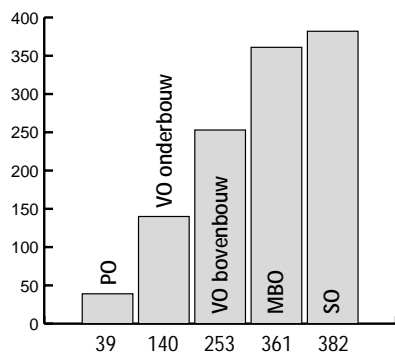
Tabel 6: kosten voor excursies en schoolreisjes (in euro's)

De duurste schoolreisjes en excursies zijn in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (€ 142,-), gevolgd door het speciaal onderwijs waar een schoolreisje € 121,- kost. De goedkoopste schoolreisjes zijn in het basisonderwijs, waar ouders gemiddeld € 21,- betalen. De onderbouw van het voortgezet onderwijs rekent € 65,- voor een schoolreisje of excursie en in het MBO kosten deze activiteiten € 85,- extra.

2.7 Reiskosten: woon-schoolverkeer

‘...de busabbonnementen van mijn dochters kosten me meer dan 1000 euro per jaar...’

Ouders moeten rekening houden met kosten voor het openbaar vervoer of speciaal vervoer. Voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs valt dat nog wel mee. Die scholen zijn meestal wel in de directe woonomgeving te vinden. Scholieren op het MBO en in het speciaal onderwijs wonen echter in het algemeen een behoorlijk eind van school. Voor hen kunnen de kosten voor het vervoer behoorlijk oplopen.

Tabel 7: De gemiddelde kosten voor woon-schoolverkeer

In het MBO is de gemiddelde uitgave per jaar voor de reiskosten € 361,-. In het speciaal onderwijs is dat nog hoger, namelijk € 382,- per jaar per kind. Ook in het voortgezet onderwijs moeten ouders rekenen op reiskosten, namelijk € 253,- voor de onderbouw en € 140,- voor de bovenbouw. Kinderen op de basisschool kosten gemiddeld € 39,- per jaar aan reiskosten. Opnieuw moet worden bedacht dat het hier om gemiddelden gaat, en dat degenen die op loop- of fietsafstand wonen het gemiddelde drukken.

2.8 Totaal

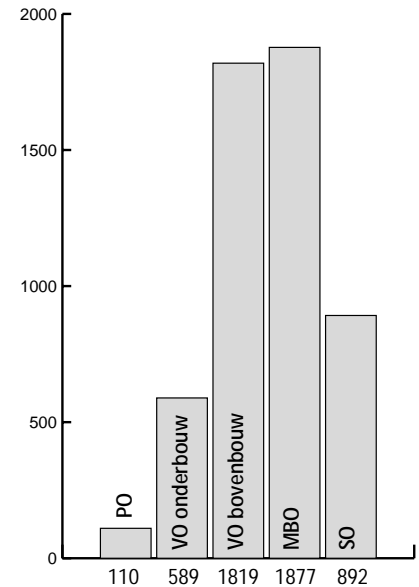
‘Wij zijn voor twee kinderen dit schooljaar aan lesgeld, collegegeld, boeken, excursies, etc. € 4.500,- kwijt. Dat betekent 2,5 keer mijn maandsalaris.’

Als alle kosten bij elkaar opgeteld worden per schoolsoort, blijkt dat een leerling in het MBO het meeste kost aan zuivere schoolkosten, gemiddeld € 1.877,- per jaar. Een leerling in het basisonderwijs – in principe gratis – kost toch nog € 110,- per jaar.

Het voortgezet onderwijs voor kinderen die lesgeld moeten betalen, kost een ouder gemiddeld € 1.819,- en voor kinderen onder de zestien jaar kost dat € 589,-.

Een kind in het speciaal onderwijs kost een ouder gemiddeld € 892,- per jaar, voornamelijk veroorzaakt door de reiskosten.

Resultaten

Tabel 8: overzicht van de totale kosten per schoolsoort

Onwijs duur onderwijs

3 Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS)

3.1 *Regeling*

Voor bekostiging van onderwijs in het voortgezet onderwijs en voor deelnemers jonger dan achttien jaar in het middelbaar beroepsonderwijs is een regeling op grond van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) in het leven geroepen.

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming moet het kind in Nederland onderwijs volgen op een school voor voortgezet onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs of beroepsonderwijs. Als een tegemoetkoming in de schoolkosten wordt toegekend, kan er tevens aanspraak op een tegemoetkoming voor het lesgeld bestaan. In 2002 is er in totaal 347 miljoen euro aan WTOS gelden uitgekeerd. De hoogte van de WTOS-uitkering hangt in het individuele geval af van het inkomen van de ouder(s) en is niet afhankelijk van de daadwerkelijke kosten⁵.

5 Voor het schooljaar 2004/2005 kan de maximale vergoeding worden aangevraagd door ouders van wie het gezamenlijk inkomen in 2002 niet hoger was dan € 27.983,-. Bij een hoger inkomen bestaat minder recht op vergoeding. Geen tegemoetkoming wordt gegeven aan ouders van wie het gezamenlijke inkomen in 2002 boven de € 31.100,- lag.

Onwijs duur onderwijs

De maximale vergoedingen zijn door het ministerie van OCW als volgt vastgesteld:

Soort onderwijs		Tegemoetkoming in de schoolkosten	Tegemoetkoming in het les- of cursusgeld
Voortgezet onderwijs	Onderbouw	€ 559,07	€ 936,-
	Bovenbouw	€ 634,50	€ 936,-
Voortgezet speciaal onderwijs		€ 0,00	€ 936,-
Beroepsonderwijs		€ 936,66	€ 936,-

Tabel 9: maximale vergoedingen
WTOS (bron: OCW)

3.2 Aanvragen

In de enquête zijn enkele vragen gesteld over de WTOS.

Allereerst is er gevraagd of er een tegemoetkoming in de schoolkosten was aangevraagd.

Uit de gegevens blijkt dat 42 procent van de ondervraagden een tegemoetkoming heeft aangevraagd, 58 procent heeft dat niet gedaan. Opvallend was dat er ouders waren die niet op de hoogte bleken van deze regeling. Zij werden door het invullen van de enquête voor het eerst op de hoogte gebracht van de mogelijkheid om een tegemoetkoming te krijgen in de schoolkosten.

Ja	42
Nee	58

Tabel 10: overzicht aanvragen
WTOS (in %)

3.3 *Recht op WTOS*

Op de vraag of men recht heeft op een tegemoetkoming in de schoolkosten volgens de definities van het ministerie van OCW, antwoordde 72 procent hier geen recht op te hebben en 28 procent gaf aan hier wel recht op te hebben. Het verschil tussen de uitkomsten van deze vraag en de vorige is opvallend. De behoefte aan een tegemoetkoming is kennelijk veel groter dan de verstrekking ervan (150 procent). Verder duidt het verschil erop dat voor de uitvoering van de regeling meer bureaucratie nodig is dan efficiënt zou zijn; een derde van de aanvragen belandt immers na beoordeling als afwijzing in de prullenbak.

Ja	28
Nee	72

Tabel 11: Recht op WTOS volgens definities OCW (in %)

3.4 *Ontvangen WTOS*

Van de ouders die volgens de criteria recht hebben op WTOS, heeft 88 procent ook daadwerkelijk een tegemoetkoming gekregen voor het schooljaar 2003-2004. Toch blijkt 12 procent geen tegemoetkoming te hebben gekregen. Waarom die 12 procent de tegemoetkoming niet heeft gekregen is niet duidelijk geworden.

Ja	88
Nee	12

Tabel 12: WTOS ontvangen (in %)

3.5 *Dekking WTOS*

Tot slot is aan de ouders die een tegemoetkoming hebben ontvangen gevraagd in hoeverre de daadwerkelijke kosten met de tegemoetkoming gedekt konden worden.

Volledige dekking van de kosten is bij slechts 12 procent van de respondenten het geval. Voor hen is de WTOS voldoende. Voor 13 procent van de ondervraagden biedt de WTOS een dekking voor meer dan 75 procent van de daadwerkelijke kosten.

Een compensatie van de kosten tussen 50 procent en 75 procent is voor 32 procent van de ondervraagden een feit en 28 procent geeft aan

onbekend	7
<25%	9
25-50%	28
50-75%	32
>75%	13
100%	12

Tabel 13: Overzicht compensatie WTOS voor werkelijke kosten (in %)

Onwijs duur onderwijs

dat de tegemoetkoming voldoende is voor dekking van 25 procent tot 50 procent van de werkelijke kosten.

Tot slot geeft 9 procent aan dat de tegemoetkoming minder dan een kwart van de kosten dekt en 7 procent weet het niet.

Als we de cijfers uit de enquête vergelijken met de maxima van de WTOS-uitkeringen, dan blijkt dat alle gemiddelde kosten boven de maxima voor de schoolsoorten liggen. Dat, zoals uit de laatste vraag toch nog een aantal respondenten aangeeft volledige dekking te hebben bevestigt het vermoeden van de SP dat ouders met lage inkomens inderdaad op zoek gaan naar ‘goedkope’ scholen, zodat zij ook onder het gemiddelde blijven qua schoolkosten. Een tweede conclusie is, dat relatief veel aanvragers met inkomens tot modaal nog zelf een flink bedrag op tafel moeten leggen. Dat de WTOS zijn doel zou bereiken, is niet een gevolgtrekking die de SP voor zijn rekening kan nemen.

4. Conclusies en aanbevelingen

Wat kan er globaal gezegd worden over de uitkomsten van deze enquête? Over het algemeen is een schoolgaand kind duur. Ouders betalen in het MBO gemiddeld € 1.877,- per jaar aan de opleiding van hun kind.

De grootste kostenpost is het lesgeld. Voor dit jaar is dat gesteld op € 936,-, een verdubbeling ten opzichte van 1989.

Er zijn veel opmerkingen gemaakt over de stijging van de kosten voor de schoolboeken. De afgelopen drie jaar zijn deze verdubbeld en veel ouders zien dit als een groot probleem.

Tot slot valt op dat de vrijwillige bijdrage en de kosten voor excursies en schoolreisjes enorme verschillen laten zien tussen verschillende schoolsoorten en dat ook deze kosten groeien. Het zogenaamd vrijwillige karakter van deze bijdrage draagt bovendien kiemen van discriminatie en uitsluiting van kinderen van minder draagkrachtige ouders in zich.

De tegemoetkoming die ouders krijgen voor de schoolkosten is volstrekt onvoldoende. Veel ouders zien, door de grote hoeveelheid regelingen, door de bomen het bos niet meer en lopen daarmee de kans op compensatie mis. Lang niet alle ouders die daarvoor in aanmerking komen zijn op de hoogte van de mogelijkheid een tegemoetkoming aan te vragen!

Onwijs duur onderwijs

De SP is van mening dat basisonderwijs en voortgezet onderwijs gratis moet zijn en dat Nederland het Internationale Verdrag Economische Sociale en Culturele Rechten na moet leven. Nederland heeft door toe te treden tot dat verdrag de verplichting op zich genomen het voortgezet onderwijs geleidelijk kosteloos te maken. Helaas blijkt hier tot nu toe weinig van terecht te zijn gekomen. Sterker nog: de kosten blijven maar stijgen.

Om een halt toe te roepen aan het dure onderwijs, wil de SP:

1. schoolboeken rechtstreeks door de school laten verstrekken

Kortgeleden is in de Kamer besloten tot het loslaten van de vaste boekenprijs voor schoolboeken. Scholen kunnen nu onderhandelen over de marges van de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever bestellen. Hierdoor kunnen scholen een kwantumkorting bedingen, waartoe de individuele ouders niet in staat zijn.

De school zal bij de keuze van de methodes meer oog hebben voor de kosten dan thans, als de school zelf die kosten draagt.

Daarbij zijn de zelfbetalende scholen ook een betere – kritischer – partij voor uitgevers bij de ontwikkeling van nieuwe methodes en ICT-(hulp)middelen.

Als het aan de SP ligt, krijgen de leerlingen de schoolboeken gratis via de scholen, die daarvoor geld van de overheid ontvangen.

2. het lesgeld afschaffen

Onderwijs moet gratis zijn. Dat betekent dat er in ieder geval geen lesgeld geheven mag worden voor kinderen die leerplichtig zijn. Het is onterecht dat de kosten voor een zaak van algemeen belang niet uit de algemene middelen betaald worden. Bovendien leidt het heffen

van lesgeld tot onnodige bureaucratie. Het komt de transparantie ten goede als er zo min mogelijk verschillende geldstromen worden gecreëerd.

3. de vrijwillige ouderbijdrage nu maximeren en op termijn helemaal afschaffen.

De vrijwillige ouderlijke bijdrage is bedoeld om faciliteiten voor de leerlingen/deelnemers ter beschikking te stellen of te organiseren die niet rechtstreeks voortvloeien uit de wettelijke voorschriften met betrekking tot de inhoud van het onderwijs (inrichtingsvoorschriften en examenprogramma's VO, eindtermen MBO) en niet betaald kunnen worden uit de bekostiging die de instellingen ontvangen van OCW.

Uit onze enquête blijkt dat de hoogte van de ouderbijdrage in het onderwijs (nog steeds) aanzienlijk kan verschillen per school. Door de verschillen in hoogte ontstaan er echter arme en rijke scholen. De rijke scholen kunnen met de hoge ouderbijdrage niet alleen extra activiteiten organiseren maar ook meer faciliteiten bieden om daarmee kwalitatief beter onderwijs bieden. Door de hoge ouderbijdrage zijn die scholen minder toegankelijkheid voor kinderen uit lage inkomensgroepen. Zij zijn automatisch aangewezen op scholen met een lage ouderbijdrage.

Dat veel scholen niet melden dat het om een vrijwillige bijdrage gaat, versterkt de terugkeer van het standenonderwijs. Om deze tweedeling tegen te gaan, heeft de SP vorig jaar aan de minister verzocht een gedragscode voor de vrijwillige ouderbijdrage in het primair en voortgezet onderwijs op te laten stellen. De besturenorganisaties, ouderorganisaties en de scholierenorganisatie LAKS onderschreven inhoudelijk het belang van deze gedragscode, de transparante wijze van uitvoering, van de vrijwilligheid van de bijdrage en de betrokkenheid van de ouders bij de vaststelling van de hoogte en de besteding daarvan. Helaas is het niet gelukt om tot een

Onwijs duur onderwijs

gezamenlijke gedragscode te komen, omdat de Besturenraad voor het protestants – christelijk onderwijs zich hiertegen verzette. Wel is de Vereniging voor openbaar onderwijs (VOO) erin geslaagd om met hun achterban een dergelijke gedragscode af te spreken.

Het liefst ziet de SP dat de ouderbijdrage wordt afgeschaft en dat de activiteiten/faciliteiten die daarmee werden bekostigd voortaan worden voldaan uit de algemene middelen. Hoewel er in het land al diverse onderwijsinstellingen zijn die deze bijdrage hebben afgeschaft, is het wellicht nog niet voor alle scholen haalbaar. Daarom dringt de SP erop aan dat ten minste betere landelijke regels komen voor de ouderbijdrage. Om te beginnen zou er een landelijk maximum vastgesteld moeten worden. De SP stelt voor het maximum te bepalen op € 25,- voor het basisonderwijs € 50,- voor scholen in het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs.

Hoe willen we dat betalen?

In Nederland is een enorm ingewikkeld stelsel opgebouwd waardoor ouders van schoolgaande kinderen financieel worden ondersteund. Een deel daarvan is verwerkt in het fiscale systeem zoals de algemene kinderkorting en de toeslag voor drie of vier kinderen en een ander deel bestaat uit subsidies die bij diverse instanties moeten worden aangevraagd, zoals de kinderbijslag en de WTOS.

Door al deze bovenstaande maatregelen te verwerken in één fiscale regeling is het volgens de SP mogelijk om het lesgeld af te schaffen en de leermiddelen via de school te verschaffen.

Tevens schaffen we de daarmee gepaard gaande bureaucratie af.

SP-eerste weg links

Tweede-Kamerfractie, Plein 2, Postbus 20018, 2500 EA 's-Gravenhage

T (070) 318 30 44 F (070) 318 38 03 E kamer@sp.nl I www.sp.nl

